

Tednik Učiteljski Tovariš.

Glasiło avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 49.

V Ljubljani, 7. grudna 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: O nadaljni izobrazbi učiteljice in njeno delovanje izven šole. — Naš denarni zavod. — „Slovansko srce“. — Učiteljstvu in učiteljskim društvom v preudarek. — Šolska mladina in zobje. — † Francišek Borštnik. — Iz naše organizacije. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

O nadaljni izobrazbi učiteljice in njeno delovanje izven šole.

Poroča Dragica Pavšičeva.

Izobrazba je vir moči in napredne zmage.

O učiteljski kandidatinji, ki je pravkar ostavila učiteljšče in srečno prebila svoj rigoroz, vendar ne bo kdo mislil ali celo trdil, da ni izobražena. Saj ima v rokah dokaz, da ji je glava polna najrazličnejše vede. Zakaj bi se tedaj ta izobražena cvetka, polna idealizma in domišljavosti — češ: kako sem učena! — ne povzdignila nad družbo, med katero jo je zanesla usoda! Saj poznate ono kmetiško inteligenco, ki je največkrat edina, s katero more ljudskošolska učiteljica občevati, ako se noče dolgočasiti po uradnih urah v svoji samotni celici. Semintja je tudi na kmetih kaj finejše gospode ali celo modernih blazirancev, ki pa ravno zaradi svoje elite ali cvenka gledajo le iz viška na uboge „šumaštre“, posebno še na mlade in lepe učiteljice. To je že stara pesem, da si te s pravico mladosti in lepote kaj kmalu osvoje — seveda za prehodni čas — simpatije inteligentnega moškega sveta. Nekoliko prisotnosti duha in ugajane govornice — pa je zabavno v družbi; za katero se ni treba učiteljicam še posebej izobraževati. Šola je mogoče v redu, drugače pa je prijetno izbrano se oblačiti, se v svobodnem času zabavati, čitati Marlitovo in prevode najmodernejših francoskih romanov. Marsikatera učiteljica si celo misli: „Šole sem se naveličala, toda za silo me živi; svobodni čas je pa moj, in zakaj bi se ne zabavala, mogoče me pa vendar doleti sreča, da dobim primerno partijo!“

In ko je tudi usposobljenostni izpit srečno pri kraju, je učiteljica zadovoljna, da je končno rešena (svojih) šolskih knjig, saj za „abece“ se zahteva čisto preveč. Odslej se bo živelo komodno, mirno in zabavno v pričakovanju boljših časov. Kako fino ročno delo in vaški klač odganja še morebiti dolgčas, ki bi se hotel semintja prikrasti v to enakomerno brezdelnost.

To so one gospice, ki smatrajo učiteljski stan za nekako gosposko oskrbovalnico, ki so učiteljice le po imenu, zato ker jim življenjske razmere ne kažejo drugače. Take učiteljice ne vedo ali nočejo vedeti, da nalaga šola učitelju odgovornost v veliko večji meri kot kak drugi stan. Drugi uradniki se bavijo

z mrtvimi akti, učitelju se je pa baviti z živimi otroškimi dušami, ustvarjati značaj prihodnji generaciji.

Učitelj živi med ljudstvom, zaradi njega in zanj. Ljudskemu blagru bodi posvečeno vse njegovo dejanje in nehanje, mišljenje in delovanje. Ako pa hoče uspešno vršiti svojo nalogo, mora znati dobrodejno vplivati ne le na mladi naraščaj med šolskimi stenami, temveč posvetiti mora svoje delovanje narodu tudi zunaj šole, vplivati tudi na odraslo mladino in starše, sploh na ljudstvo. Zato pa mora biti učitelj vsestransko izobražen človek. Izkušnje mu je treba. Ne zadostuje mu v šoli pridobljena naobrazba.

Poznanje ljudstva in razmer, v katerih živi, poznanje življenja samega je velika umetnost, ki se ji mora učitelj posvetiti ob vstopu v javnost. Ta ga bo od dne do dne izpopolnjevala ter ga prestvarila v celega moža. Tudi mlada učiteljica ne sme zaostati za svojim moškim tovarišem. Tudi njo čaka v življenju ista borba, potrebovala bo istega znanja, iste samostalnosti. Tudi ona mora biti vzorna, vrla žena.

Ne smatra se učiteljem samo oni, ki ima neizogibno potrebna izpričevala in seznanja otroke s prvotno vedo, ampak oni, ki zna tudi izven šolske sobe vplivati odgojevalno na ljudstvo in mu koristiti s svojim znanjem. S ponosom smemo trditi, da se večina učiteljev zaveda resnobe svojega poklica in tudi med učiteljicami je dovolj častnih izjem, ki gotovo ne zaslužijo, da jih uvrstim med one gospice, ki se v svojem egoizmu brigajo samo za zabavo, lepotičje, romane in koketnost.

Tem v obrambo naj velja, da je mladost norost, die Jugend muß sich austoben, bodisi potem moška ali ženska, in šele, ko so prebita ona norostna leta, se marsikdo zave, da ni naše življenje praznik, da je naše življenje delaven dan, da ne smemo živeti samo zase, ampak za občni blagor in napredek. Neobhodno je torej treba nadaljne izobrazbe vsakomur, zakaj kdor ne napreduje — ta nazaduje, kar velja še za najbolj učenega človeka.

V izpodbuden zgled so nam v tem smislu nekateri učiteljski kolegi, ki sami dobro poznajo socialnost in kulturnost sedanjega časa „Polni naprednega duha navdušeno bude ljudstvo po društvih in shodih do pravega spoznanja in iz narodnega spanja.

Prekrasen zgled imamo v zadnjem času v ruskih revolucionarkah. Dvomim, da bi katera Slovenka mogla tekMOVATI junastvu Marije Špiridovne, narodno-verske mučenice. Od nas učiteljev

teljic sicer ne zahtevajo krvnih žrtev, vendar bi morale posnemati moderne napredne prvoborilke slovanskih in drugih svetovnih narodov. Koliko slavnih imen poznajo že avstrijske Nemke! Ali čitate „Neues Frauenleben“, njihov mesečnik, ki ga izdaja Avgusta Fickert na Dunaju?

Vse se zaveda in organizira, le slovenske učiteljice, in me Primorke v prvi vrsti, spimo spanje pravičnega. Ni čuda torej, ako se nam v „Uč. Tov.“ toliko očita brezdelnost zunaj šole in da ne zaslužimo z moškimi istega plačila — seveda krivično, zakaj Slavica*) je dokazala, da še noben učitelj ni bil plačan za izvenšolsko delo. — Toda „Dolžan ni samo, kar velewa mu stan; kar more, to mož je storiti dolžan“. Zato roko na srce! Sprejmimo to očitjanje kot zaslužen in poboljšajmo se! Ravno me učiteljice bi bile po svoji izobrazbi in po zmožnosti se dalje naobraževati najbolj sposobne poučevati preprosto ljudstvo, posebno pa žensko mladino in mlade žene z besedo, z zgledi, s predavanjem, s primernimi spisi, sploh z direktnim in indirektnim poukom dovesti ženstvo svojega okoliša do zavednosti in naprednosti po navodilu gđc. E. Žerjavovec, ki ga nam podaja v 15. let. št. „Uč. Tov.“

Menim, da je čas že skrajn v odpravo onih starokopitnih nazorov in predsodkov, kakor n. pr. da ni dostojno stopiti v javno delovanje brez običajnih gardedam ali zanesljivega spremljevalca. Kaj pa Američanke? Kako so one visoko spoštovane in kakšen ugled uživajo in koliko sijajnih zmag so si že priborile s svojimi javnimi nastopi! Pógum torej, vzdramimo se! Neustrašeno, trezno mišljenje, realna veda, izkušnja modrejših nam bodi vodilo v našem prihodnjem delovanju, v izboljšanje socialne bede in mračnega narodnjaštva posebno pri ženstvu na kmetih. Za boječe citiram izrek: „Niemand ist so mutig als der Furchtsame, wenn er erwacht“. Izobrazujmo se torej, učimo se iz strokovnih knjig vsaki ženi potrebne vede in znanosti. Nič nam ne bodi premalenkostno, kar more koristiti slovenski gospodinji doma in ženi v javnosti. Poznajmo temeljito vsa domača opravila ali bojurno se tudi za politiško enakopravnost z moškimi. Ženstvo tvori večino zemeljskega prebivalstva. Dvomite tedaj o zmagi po stanovitem vojevanju?? Spoznajmo, da le, kjer vladata razumen mož in izobrazena žena, se more govoriti o popolni in pravi vzgoji otrok bodočih naprednih državljanov. Pripravljajmo in gladimo tem pota, seznanjajmo jih že sedaj z življenjskim delokrogom, s katerim jim bo treba o svojem času računati.

Sezajmo pridno po knjigah, čitajmo časopise, zlasti ženske liste. Slovenke jih sicer še nimamo na izbiro. S „Slovensko Gospodinjjo“ pa je storjen prvi korak v tem oziru, vrlo dober začetek je v gibanju slovenskega ženstva. Takoj, ko je „Slov. Gosp.“ s svojo prvo številko presenetila naše ženske kroge, si je pridobila vsestranske simpatije. Edini slovenski list te vrste obravnava in se zanima za vsestranske potrebe našega ženstva, posveča svoje prostore vzgoji, politiki, leposlovju, kuhinji in vsestranskim vprašanjem. Poleg tega pa je tako cen, da si ga lahko nabavi slehna slovenska ženska. Naroden greh bi bil pa posebno za nas učiteljice, ako bi ga ne podpirale. Me imamo v prvi vrsti skrbeti, da si list zagotovi obstanek, da si ustvarimo iz mesečnika tednik, ki bodi glasilo vsega ženstva! Bodimo tedaj njega naročnice! S čitanjem tega lista opravljamo dvojno dobro delo: Prvič si bistrimo um z napredno gospodinjisko vedo in drugič podpiramo gmotno družbo sv. Cirila in Metoda. (Konec.)

*) „Poglavje o učiteljici“. Glej 14 let. šte. in dalje. Uredn.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodono naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca listopada 1906 K 222.941.73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

„Slovansko srce“.

II.

Štatiške številke jasno dokazujejo, kako sijajne so šolske razmere v Istri, v oni Istri, kjer je prebivalstvo po ogromni večini slovansko, a kjer gospoduje nasilni Lah po zaslugi naše pravične c. kr. vlade in kjer bo še gospodoval v kljub novi obči volilni pravici po zaslugah onih velikih slovanskih poslancev, ki nosijo svoje „slovanstvo“ vedno le na jeziku a v srcu pa le dobrobit lastnega „jaz“.

Istra ima po uradni (!?) statistiki 345.050 prebivalcev, in sicer 143.096 Hrvatov, 77.717 Slovencev in le 131.191 Italijanov in le malo, malo pešico Nemcev.

A ker politične razmere ne dovoljujejo, to je, ker se slovanski poslanci zaradi političnih in taktičnih potez zadovoljujejo, da vlada daje ljudstvu le toliko izobraževalnih sredstev, s pomočjo katerih se je le-to ljudstvo pospelo do onega duševnega nivoja, da slepo veruje političnim žonglerjem, imamo tu v slovanski Istri tako-le šolsko mizerijo.

Tri državne gimnazije: nemško v Pulju, hrvaško v Pazinu in laško v Kopru; dve realki: c. kr. nemško v Pulju in deželno laško v Pazinu. — Eno učiteljske — monsturne avstrijske politike — s hrvaškim, slovenskim in laškim oddelkom, kjer je pa nemščina v zadnjih treh letnikih učni jezik vseh glavnih predmetov. — Navtiška šola v Malem Lošnju je laška, izmed peterih obrtno nadaljevalnih šol je edino le ona v Kastvu hrvaška, istotako je edini ženski licej istrski v Pulju laški. Ljudskih šol je vseh v Istri 180 (uradno), in sicer 61 hrvaških, 22 slovenskih in 66 laških; 2 nemški državni šoli v Pulju in Opatiji in 2 nemški vojne mornarice v Pulju. Privatnih ljudskih šol, ki jih vzdržujeta „Lega“ in hrvaška družba sv. Cirila in Metoda, ne vpoštevamo.

Toda avstrijska vladna modrost dovoljuje privandranim Nemcem vse dobrote, odpira jim na široko svoj c. kr. državni mošnjiček, slovanskemu narodu pa dovoljuje edino le enorazrednice.

Nemški most do Adrije napreduje — slovanski Ceeconiji si pa dele nagrade.

In solčna Gorica? Da, tu se bijejo krvavi boji po časnikih o trgovinskih napisih in voznih listih, a za slovensko ljudsko šolstvo se ni resno zavzel niden slovenskih goriških poslancev, zakaj „politične“ razmere ne dovoljujejo tega. — Slovenski oče-davkoplačevalec pošilja svojega otroka v „podturnsko šolo“ ali pa plačuj dvojni šolski davek deželni in zasebni, če hočeš, da se ti šola tvoj otrok v „Šolskem domu“. Zakaj ne pričakuj od zastopnikov, ki ne nosijo v svojem telesu očetovska sreča, da ti olajšajo pezo tvojih očetovskih skrbi, da ti omogočijo dohod

do onih svetišč, ki naj bodo torišče tvoji deci za lepšo bodočnost.

So pač brez očetovskih sre!

In tožni Korotan? — Pretresljivo ječi glas: morituri vos salutant — preko Karavank.

Volilna reforma — ta „fata morgana“ slovanske prihodnosti — skopala bo ravno slovenskemu življu na Koroškem — v pravi domovini Slovencev — še ostale grobove, kamor zagrebe brutalni Nemec ostanke koroških Slovencev.

In ravno „volilna reforma“ bi lahko bila oni bojni klic, ki bi moral vzdramiti slovenski živelj v Korotanu — da bi stopil, oduševljeno na krvavi mejdan in rekel: Ne vdam se!

Toda ubogi Korotanec je zaman trkal na „mehka slovanska srca“ slovanskih svojih zastopnikov.

Zaman je prikazival svojo perečo rano, da je na lastnih tleh brezpraven suženj, teptan in zaničevan od tujca, da se ga vidi le tedaj, ko ima plačati krone in kovani denar.

Le tedaj je enakopraven!

Kulturni svet se zgraža, ko sili kruti Nemec poljsko deco v nemško šolo, a lastni brat nima poguma skočiti bratu na pomoč ter kategorično povedati oni „pravični“ vladi — — — do tu in ne dalje — — —.

Nad 162.000 koroških Slovencev nima ni ene lastne meščanske šole, akoravno jih ima dežela osem.*) — Ljudskih šol je tu 370, a izmed teh so le 3 — reci: tri slovenske in 83 je utrakvističnih. — Kako se tu utrakvističnost umeva, bi bilo odveč pisati. Menimo, da zadostuje, ako so po teh šolah strogo prepovedani taki učni pripomočki, ki so jih založile slovenske firme in da se morajo slovenski mladinski listi pošiljati najčeseje pod kuverto. Slovenske učitelje se pa meče faktično s shodov, ki jim kumujejo razni c. kr. okr. šolski nadzorniki — ali pa celo sam c. kr. deželni šolski nadzornik.

In tako „moderno“ naziranje svobodnega napredka avstrijskega enakopravnega slovenskega naroda ni dobilo podpore pri svojih slovanskih zastopnikih.

Kako li?

Samopašnost in na najvišji višek potencirani lastni „jaz“ — ti dve cvetki naših slovanskih zastopnikov v stolnem avstrijskem mestu, sta bili močnejši kakor pa smisel za narodni obstanek.

Še ni kocka padla o zmagi volilne reforme**) — ko pišemo te vrstice. A v dno svojega rodoljubnega srca smo prepričani, da slovanski zastopniki ostanejo gluhi in slepi v tem kritičnem trenutku za vse one krute krivice, ki jih trpe Slovenci in Hrvati v obmejnih pokrajinah, in da njih „slovanska srca“ ostanejo — mrtva in neobčutljiva za ono vzvišeno nalogo, ki jo ravno sedaj najlažje zvrše v prid in korist onega naroda, iz katerega so izšli in ki jim je poveril to zadačo.

In kako li hočejo ti slovanski narodni zastopniki izvršiti to nalogo?

V njih „slovanskih srcih“ živi ideal: „Narod sem jaz!“

△

*) Seveda na Kranjskem se je pa Slovenec moral boriti leta in leta, da je dosegel edino slovensko meščansko šolo ter končno vendar zmogel nagajivost nekaterih c. kr. ljudij.

**) Sedaj je že! Glej „Politični pregled“.

Uredn.

Učiteljstvu in učiteljskim društvom v predudarek.

(Po shodu zaupnikov narodno-napredne stranke.)

(Dalje.)

Poleg dobrega šolstva, ki je najvažnejši faktor za povzdigo socialne blaginje našega naroda, čaka učiteljstvo še mnogo drugih panog na socialnem polju, ako hoče delati v prid narodu. V prvi vrsti moramo omeniti poslovanje naših krajnih šolskih svetov. Zlasti na kmetih se dobi le malo mož, ki bi znali voditi vse posle kot predsedniki krajnega šolskega sveta. Učiteljem ne svetujemo, da bi se silili v ospredje kot predsedniki krajnih šolskih svetov; ako se to zgodi prostovoljno brez agitacije, dobro, drugače pa prepuščajmo to čast kakemu veljavnejšemu možu pri krajnem šolskem svetu, mi pa prevzemimo prostovoljno in brezplačno uradovanje. Marsikomu se bo zdelo to čudno in neumevno, češ, brezplačno delati, to pa že ne! Ako ti nočeš delati tega, te ne more siliti nihče; vеди pa, da bodi pri šolstvu duša vsega učitelj in nihče drugi. Krajni šolski sveti imajo pri šolstvu važno ulogo. Ako je tajnik krajnega šolskega sveta učitelj, bo ta znal gotovo polagoma pridobiti zase predsednika; vsako ulogo bo reševal z njegovim posvetovanjem; vse pojde gladko in prav v prid šolstvu in učiteljstvu samemu. Ako se boji zamere predsednik pri ljudstvu zaradi opominov strank, podpiše naj te učitelj z njegovo vednostjo! Vodi naj račune za stvarne šolske potrebe ščine sporazumno z njim! Izkratka, vse naj se godi z njegovo vednostjo, posvetovanjem in nasvetom! Krajni šolski sveti nosijo velika bremena za šolstvo, prav in pravično je tudi, da imajo pri tem svojo besedo in veljavo. Ko se uveri krajni šolski svet, da se učitelj bori in dela za šolstvo z vnemo in ljubeznijo, mu bo zaupalo vse — splošno zaupanje bo užival pri vsem ljudstvu v šolski občini, kar je za vsakega učitelja prva in glavna stvar. Poleg učitelja bi bil sposoben za te posle tudi vaški župnik. Je nekaj duhovnikov, ki so vneti za šolstvo, s temi je mogoče shajati, ali ogromna večina nam je iz principa nasprotna. Gorje, ako postane tak predsednik krajnega šolskega sveta! Kmalu bosta imela z učiteljem ropot, tožbo, sovraštvo, prepir itd. Ali ni stokrat bolje in pametneje ogniti se takim šolskim prijateljem s tem, da postane kak vaški veljak predsednik, učitelj pa tajnik? Kmet si bo štel v veliko čast nositi to ime zlasti če gre vse v redu in gladko; hvaležen ti bo za to uslogo, in v času morebitnega sovraštva ali tožbe nasprotnikov imaš na svoji strani moža, ki te bo iz hvaležnosti zanesljivo podpiral v podobnih slučajih.

Mnogi se bavijo tudi z občinskim tajništvom in orglarijo, a tega ne moremo priporočati zaradi preoblega dela, truda in nehvaležnosti. To delo je največkrat vzrok, da se zanemarja šolstvo, kar pa ne sme biti. Toplo pa priporočamo sodelovanje pri hranilnicah, posojilnicah, mlekarnah, vodovodih, raznih izobraževalnih društvih ter sploh tam, kjer je mogoče po dokončanem trudopolnem delu koristiti ljudstvu v socialnem oziru. Tudi mi svetujemo svojim tovarišem: Ven iz šole med narod za narod! Ako bomo mi držali križem roke ter čakali, da nam bodo drugi pomagali, bomo čakali zaman. Našega delovanja v šoli ne vidi nihče, zato ga navadno svet tako malo ceni. Trud in uspehi izven šole med ljudstvom so vidni, ti se upoštevajo, prinašajo ugled in spoštovanje, ki nam morejo biti glavna opora o času sovražnih naskokov, kakor se to dogaja zlasti v novejši dobi od strani obeh naših bojujočih se političnih struj.

Naš narod je v prvi vrsti agraren; kmetijstvo, živinoreja, sadjarstvo, gozdarstvo, poleg nekaj industrije in kupčije so glavni

viri dohodkov. Kakor je pri nas, tako je skoraj v vsi naši državi. Le Čehi so izjema, ker je med njimi industrija glavni vir. Naša država je torej v prvi vrsti agrarna. Čuditi se moramo, kako zaslepljena je naša vlada v tem oziru zlasti za nas Slovence. Glavna njena skrb je, kako bi nas raznarodila, za vse drugo se bore malo briga. Ako bi imela le eno stotino toliko skrbi za agrarne zadeve, kakor jih ima za vojaščino, bi bilo pri nas vse drugače kakor je sedaj. Naš kmet je prepuščen samemu sebi; sam se mora pomagati kakor ve in zna. Napredni, vestni, skrbni in izobraženi si pomagajo in napredujejo, ogromna večina pa je še tam kakor pred 50 leti, če ne še bolj zadaj. Res da imamo kmetijsko družbo, ki je storila v zadnjih desetletjih premnogo dobrega. Umetnega gnojila uvaža družba, da razmerno malokatera dežela toliko. Tudi živinoreja se je povzdignila izdatno zlasti po zaslugi deželnega zbora. Tudi mlekarne napredujejo lepo, vendar glavno nedostaja: naš kmet je strokovno premalo izobražen. — Ako hoče danes kmetovalec napredovati, mora biti izobražen mož; imeti mora sredstev za moderno obdelovanje in izdelovanje, česar mu žal, nedostaja v polni meri. Dokler ne bo naš kmet strokovno izobražen in gmotno bolje podprt kakor je danes, zaman pričakujemo splošnega napredka in splošne blaginje. Beda ga goni po svetu za zaslužkom, in tista slavna vlada še podpira izseljevanje, namesto da bi priiskočila na pomoč z izobrazbo in gmotnimi podporami. Niti toliko srca nima, da bi v vinorodnih krajih dajala iz državnih trtnic trte brezplačno. Da bi posojeni denar kmetom odpisala, niti misliti ni. Za bojne ladje, kanone, puške in druge vojaške potrebe izda vsako leto mnogo milijonov, glavni steber države in vir vseh dohodkov, naš kmet, je zapuščen, zanj nima vinarja.

Vprašanje nastane sedaj, kako naj se pomaga kmetu do boljše blaginje? Temu vprašanju ni lahko odgovoriti. Danes ima naš kmet razne zdravnike za zdravljenje bede, agrarne in socialne bolezni. Konsumi so mu obetali rešitev iz krempļjev odiruških trgovcev; razne male in velike posojilnice denarnih odiruhov; razne zadruge povzdigniti ga v gmotnem oziru, pa vse to še ni in tako hitro tudi ne bo ozdravilo pereče kmetiške rane. Konsumi so se izkazali izvrstni za pijančevanje in napravo dolgov, katere povečina sedaj naš kmet kolne. Posojilnice so sicer dobre za vestne in dobre gospodarje, a ko je treba vračevati denar, takrat se drži kisko marsikdo; dolg se lahko napravi, pa težko plačuje. Da bi pa bile vse naše posojilnice ustanovljene iz pravega namena, pomagati kmetu, naj bi še bilo, največ jih je takih, da ima dolžnik zategnjeno vrv okolo vratu za časa volitve — voli z nami, ali plačaj takoj! Pa tudi vse zadruge ne bodo osrečile našega kmeta, dokler ne bo natančno poučen, izobražen in sposoben za tako združeno življenje. Prežalostno ulogo so igrale na mnogih krajih kmetiške „figure“ zlasti pri konsumih. Prevzeli so razne časti v odborništvu, odgovorni so bili za vse, delali so pa drugi, kar so hoteli; napolnili so si žepe — kmet pa plačaj! To so res prijatelji našega kmeta! In ta uboga kmetiška para je še hvaležna svojim zatiralcem; s sklonjeno glavo, klobuk v rokah držeč, ga pozdravlja ter drvi za njim čez drn in strn. — Nikdar ne bodo ti osrečili našega kmeta po tej poti; kreniti morajo na drugo, že preizkušeno, realno in odkritosrčno — in ta je strokovna izobrazba, omika, pravicoljubnost, poštenost, odkritosrčnost in prava ljubezen — ne hinavska! — do tega stanu.

Naš kmet je silno konservativen, do novosti in napredka na mnogih krajih skoraj nepristopen. Ta lastnost ima v marsičem dobre posledice. Metati proč denar za poizkušnjo pri domačiji, da bi se mu drugi smejali in ga imeli za bedaka, o tem on noče nič vedeti. On verjame temu, kar sam vidi, preudari in

spozna za dobro. To moramo spoznati za dobro in celo modro postopanje, če bi bilo vedno tudi pravo. Danes ne velja več rek: Gospodaril bom kakor moji predniki, pa bom srečen. Kmetijstvo je zaradi razvijajoče se industrije in tehnike drugod tako napredovalo, da mora tudi naš kmet napredovati, drugače silno zaostane, zaradi česar ne bo kos vedno rastočim stroškom. Njegova konservativnost ga ovira v napredku in družinski stroški, kakor dobra hrana, dragocena pa slaba obleka, velike dote otrokom, razkosavanje zemljišč in posebno pa drage delavne moči, ga mečejo iz ravnotežja. Ni čudno torej, da so kmetije ponekod čedalje bolj zadolžene. Na mnogih krajih na Dolenjskem in Notranjskem so sicer v več primerih z ameriškim zaslužkom poravnali take dolgove, a na to se ne smemo opirati prav nič — nekaj slabih letin in veselih uric življenja privede kmeta zopet v star položaj. Naš kmet si mora opomoči tako, da bo na svoji lastni grudi mogel živiti z delom, zaslužkom in pridelkom sebe in svojce. Dokler ne pride do tega, bo večna selitev za kruhom in dolgovi čedalje večji. Na to pot pa ni mogoče spraviti naše kmetijstvo drugače kakor potom umnega gospodarstva, napredka in omike po zgledu drugih narodov. Za to je pa naš kmet prekonservativen, on hoče biti prepričan, videti mora vse — ko se drugim kaj posreči v njegovi bližini, potem šele dobi pogum, da sam poizkuša. Pa mnogokrat tudi vidi in je prepričan o uspehu v svoji bližini, pa še ne posnema — ne napreduje. Koliko je namreč gospodarjev ki pušča svoj gnoj pod kapom, da ga izpira dež; najboljši del gnoja, gnojnice in amoniak, se izgubljata. Videl je pravilno napravljene gnojne jame in pravilno postopanje z gnojem, a se mu ne zdi vredno posnemati tega. Na kmetih vidimo to malomarnost vsak dan, vse dokazovanje je zaman, kmetiška konservativnost, boljše rečeno nemarnost, nezaupnost in nepristopnost ovirajo napredek zaradi nedostatka strokovnega znanja in prepričanja.

Kako bi bila mogoča kmetiška strokovna izobrazba? Samo en zavod ima naš kmet za svojo strokovno izobrazbo, in ta je na Grmu na Dolenjskem, pa še ta je našemu klerikalizmu odveč. Čudili smo se, ko smo čitali v klerikalnih listih tako zagrizeno nasprotstvo proti temu edinemu zavodu. „Domoljub“ piše: „Grm žre, žre!“ Kmetom naravnost odsvetuje, pošiljati svoje sinove v ta zavod. „Slovenec“ piše, da se na Grmu ne vidi nič zgledega, vse je slabo in nič vredno! In ti ljudje se imenujejo prijatelje našega kmeta; da jih ni sram v dno duše, ki imajo tako nesramno za norca ubogega kmeta! Edini zavod za strokovno izobrazbo mu je na poti zaradi sebičnosti, zagrizenosti in klerikalne hudobnosti. Zvedeli smo natančneje, da jim je g. Rihard Dolenc silno na poti; zakaj, tega ne vemo. Torej radi osebnosti — je vse za nič! Iz tega se vidi, da klerikalizem iz dna svoje duše ovira kulturni napredek našega kmetijstva na isti način kakor napredek šolstva.

Resnici na ljubo moramo konstatovati, da je Grm primeren zavod le za Dolenjsko. Res je, da se učenci v zavodu uče teoretično in praktično vseh strok kmetijstva. Posestvo je obširno, obdelano zgledno, graščina jako prostorna in starinska, in kar je treba pribiti, skupno tako ogromno posestvo ni pasivno, marveč že mnogo let aktivno. Podpora, ki jo daje vsako leto deželni odbor, je za vzdrževanje šole — in šola seveda žre! Podnebje je pa v tem kraju jako neugodno. Celi kupi vinskih trt so pomrznili lani. Mnogo lepih dreves je pokončala zima. Svet je pust, da rastline na mnogih krajih uspevajo prav slabo. Vsega tega menda ni kriv g. vodja, da se ne vidi nič zgledega, krivo je namreč podnebje. Tega je kriv deželni odbor, ki je kupil tako drago graščino za kmetiški zavod; pomislite graščina in kmet, to gre skupaj, kaj? Nismo poklicani, da bi koga

zagovarjali. G. vodja se je mnogim učiteljem v prejšnjih kmetijskih kurzih jako zameril zaradi svojega postopanja z njimi, vendar moramo mi vedno imeti pred očmi občni blagor našega naroda. Rihard Dolenc je veliko delal na agrarnem in literarnem polju. Oral je ledino na tem polju. Pri nas je že tako, da kdor dela, se trudi in ubija za narod, dobi za kako malenkost batino in breo.

Edini zavod za strokovno izobrazbo kmetijstva na Grmu bi zadostoval za Dolenjsko, zaradi svojega podnebja in drugih okoliščin se nam zdi neprimeren za Gorenjce in Notranjce. Kar kmetijski sin tukaj vidi, poizkuša, dela in se vadi, vsega tega ne more doma narediti zaradi različnosti podnebja. Vemo prav dobro, da je to šolski zavod, ter da naj vsak po dobljenih naukih potem poizkuša doma v svojem kraju in podnebju po razmerah kraja izboljšati svoje posestvo. A ravno tukaj naletimo na velike ovire. Poizkušnje se doma izjalove zaradi različnosti podnebja, leže zemlje itd., in posmeh, nezaupnost in pomilovanje opazovalcev je plačilo; neugodna sodba vzame gojencu pogum — in kmalu smo tam, kjer smo bili poprej! Taki gojenci postanejo potem vse drugo, samo kmetovalci ne. Kaj se učimo iz tega? Imeti moramo za vsako stran Kranjske vojvodine vsaj po en tak zavod; torej za Notranjsko in Gorenjsko ravno tako kakor na Grmu. Ta je pa bosa, poreče kdo. Klerikalci so še temu zavodu nasprotni. Deželni odbor in država ne bosta hotela privoliti v to, ker so zaradi vzdrževanja preveliki stroški za take zavode. Vemo, da je klerikalizem le navidezni in hinavski prijatelj našega kmeta, on ga varuje stroškov, samo da ga drži v temi nevednosti, nazadnjaštva in neumnosti, a temu se učiteljstvo ne sme vdati. Tudi država ima za nas in napredek našega naroda zakrnjeno srce in trdo zategnjen mošniček, za Nemce bi bilo to takoj mogoče, za nas pa nikoli. Vsa ta akcija je pa odvisna od narodnih zastopnikov. Učiteljstvo ima lepo priliko pri prihodnjih volitvah poudarjati to potrebno misel ter zbujati naše kmete za to. Ako dežela vzdržuje toliko drugih šol, zakaj bi ne tudi teh treh, ki bi neizmerno koristile našemu kmetu za strokovno izobrazbo? Komur je škoda denarja za šolstvo in napredek, ta ni prijatelj našega zapuščenega kmeta, ampak odkrit njegov sovražnik. Dokler se pa to ne zgodi, naj hodijo sinovi naših kmetov, bodoči gospodarji, ne pa nemaniči, v strokovno šolo na Grm. Učiteljstvo naj deluje v svojem okrožju na to, da se upiše vsako leto čimveč mogoče gojencev v ta zavod. Kolikor bolj bo tem nasprotoval klerikalizem, tembolj bodi delavno učiteljstvo v tem smislu.

(Dalje.)

Šolska mladina in zobje.

„Najvažnejša stvar, ki jo mora človek imeti, ako hoče biti zdrav, so zobje, in v blagor človeštva je jako napredovala zobozdravniška veda. Dolžnost in naloga vseh higijeniških društev je, da, celo države, da skrbijo za to, da so preskrbljeni tudi ubožnejši sloji z zobozdravniškim negovanjem.“ Te besede je govoril prof. Waldeyer v društvu za ljudsko higijeno.

Na mnogih krajih so sicer že mnogo storili, da bi uvedli zobozdravnike v ljudsko šolo; le v Avstriji je treba šele pričeti s to zadevo. V Nemčiji sta prednjačili dve mesti: Štrasburg in Mülhausen. V prvem mestu je mestni svet dovolil za šolske zobozdravnike letnih 6400 mark. Od 1. oktobra 1904 do 1. oktobra 1905 je bilo tam 6828 otrok brezplačno zobozdravniško zdravljenih. Pri šolskem pouku poučujejo elementarnejše pogoje racionalnega negovanja zob. V Mülhausnu so otvorili v oktobru lanskega leta šolsko zobno kliniko, ki stane letno 13.000 mark. Prva zobozdravniška preiskovanja so pokazala, kako žalostno se

godi zobem in kako opravičena je zobozdravniška skrb za zanemarjene zobe: od 9524 učencev jih je imelo le 41 zdravo zobovje. V Darmštadu obstoji od leta 1902. šolska zobozdravniška klinika; vsaj šolske otroke tam redno preiskujejo.

In negovanje zob je vendar tako važno! Učenec s slabimi zobmi zaostane v hranitvi in je bolj izpostavljen nevarnostim obolenja kakor pa otrok z zdravim zobovjem. Statistika nam kaže to v veliki meri. V Štrasburgu, kjer že nekaj let opazujejo zobovje šolskih otrok, je bilo leta 1902. od zdravnikov preiskovanih 10.661 šolskih otrok v dobi 8 do 14 let. Med njimi je imelo le 165 zdravo zobovje! Skupna vsota zob, ki bi morala biti, je znašala 252.552, od te vsote je bilo pa samo 170.042, t. j. 67,3 odstotkov, in 121.566, t. j. 48,1 odstotka, torej še ne polovica, zdravih. Lansko leto sta bili od vseh onih zob, ki bi morali biti pri učencih, dve tretjini bolni ali jih pa sploh ni bilo. Uspehe teh raziskovanj so sporočali staršem. Negovanje zob se s tem le še pospešuje, da prihajajo otroci v zobozdravniško kliniko, kjer jih zdravijo brezplačno. V pretečenem letu so zdravili na ta način 1076 otrok v zobozdravniški kliniki, za 229 več od prejšnjega leta. 2989 zob so jim izruvali in 145 pa plombirali. Štrasburški občinski zastop je uspeh teh raziskovanj tako uvaževal, da je nastanil zobozdravnika kot šolskega zdravnika.

V Štrasburgu, ki je v tem oziru vreden posnemanja, so izročili otrokom tudi lističe s sledečimi dvanajstimi pravili o negovanju otroških zob:

1. Otrok v starosti dveh let in pol ima 20 zob.
2. V šestem letu se prikaže od zadaj v ustih prvi stalni kočnik.
3. Od 7.—14. leta traja izmenjava zob.
4. V dvanajstem letu pride drugi veliki kočnik, v osemnajstem do štiridesetem letu tako zvani „zob modrosti“.
5. Zdravi zobje so potrebni za želodec in za zdravje cellega telesa.
6. Mlečnjaki imajo za otroka enako vrednost kakor stalni zobje za odrasle osebe.
7. Že izza mladih nog treba vsak dan vse zobe zjutraj in zvečer skrbno in temeljito očistiti.
8. Vsako leto jih mora zobozdravnik enkrat preiskati.
9. Kakorhitro zbole zobje, jih je treba napolniti (plombirati), še preden se prične bolečina.
10. Zdravi mlečnjaki so temeljni pogoj zdravim stalnim zobem.
11. Da se ohrani zdravo ustno duplino, treba iztrebiti vse korenine, ki se ne dajo plombirati.
12. Ohraniti je treba lastne zobe, ker so umetni zobje le pripomoček.

† Francišek Borštnik.

Lansko jesen nisem mislil, da mu bom letos pisal nekrolog. Ali smrt je zamahnila s svojo koso po učiteljskih vrstah in padel je med drugimi v grob tovariš jeklenega značaja, vzoren prijatelj, ljubeč soprog in oče — nadučitelj na Dobrovi, Francišek Borštnik.

Dne 26. listopada je zaihtel smrtni angel v hiši gospe Gestrinove v Ljubljani, zaihtela je žena in otrok, prikazala se je umirajočemu zadnja solza na bledem licu, in izdihnil je svojo lepo in bogato dušo.

In padel je list v jeseni raz drevesa — in v hiši, ki je v nji razprostrla šele pomlad svoje blagodejno življenje, je to vztrepetalo, zaihtelo in je umrlo. Zavladala je otožna jesen.

Franciška Borštnika ni več. Odšel je po velezasluženo plačilo.

Vpetič se je že odprl grob, ki so ob njem zadržela sreča tovarišev iz leta 1894.

Aparnik, Božič, Kavčič, Mataje — in sedaj je prišel on, Frančišek Borštnik.

Dne 30. velikega srpana 1871 so stopile Rojenice v hišo pokojnikovega očeta v Doljah pri Borovnici, da dajo novorojencu Frančišku daril za življenje. Veselo ga je pozdravljala prva in druga, otožno se mu je bližala tretja: njen dar je bil učiteljski stan.

In pokojnik je živel temu stanu z vso svojo dušo — žal, da je postal že v 35. letu svoje dobe žrtev one bolezni, ki je običajno last učiteljskega stanu — jetike.

Ljudsko šolo je rajni dovršil v Borovnici; 1. razred re-
alke pa v Ljubljani, odkoder je šel leta 1890. na učiteljske.

Dobro se še spominjam onega veselega obraza, ki je z njim stopil na trnjevo učiteljsko pot, saj je bil poln idealov, poln navdušenja, poln trudoljubja, ki mu je odsevalo z njega.

Ideale dijaških let mu je ubilo življenje, navdušenja za učiteljski stan, njegove pravice in prospeh pa in trudoljubja — mu mrzlo življenje ni moglo ubiti. Z rožami ni bila postlana njegova pot, prej s trnjem, ali on je šel po nji, dasi že truden po telesu, a jak po duhu, z vnetostjo in vztrajnostjo kot malokdo.

V Postojni je bila prva njegova služba. Poleg šole, ki se ji je žrtvoval, bilo mu je velika radost poučevanje pevškega kvarteta, ki je z njim večkrat nastopil in žel obilo zasluženega priznanja. Ah, godba!... Prihaja mi v spomin čas, ko je rajni sedel v četrtem letniku, za klavirjem in igral. Tiho, spomini!...

Leta 1897. se je preselil v Knežak. Takoj je bil tudi tu v svojem elementu. Osnovel je tamburaški zbor in ga poučeval z istim uspehom kakor kvartet v Postojni. Žal, da je ostal v Knežaku le 3 leta. Njegova železna vztrajnost bi bila donesla še lepših sadov. Leta 1900. mu je bila podeljena služba v Trzinu in začetkom leta 1906. je bil imenovan nadučiteljem na Dobrovi, kjer je deloval le 2 meseca. Šibko, utrujeno telo se je moralo ukloniti, ni pa se mu klonil duh. Šel je v Opatijo, da se ondi okrepča in nabere življenjskih moči. Zaman: vrnil se je domov še bolj upehan, še bolj strt. In tako je prišel čas, da je moral za stalno leči v posteljo, ki ga je iz nje rešila šele smrt. ... In zaplakali so zvonovi. ...

Te vrstice sem Ti zapisal, ljubi Frančišek, v trajen spomin z vročo željo: Naj bo pokoj blagi Tvoji duši! A. R.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je imelo po daljšem odmoru svoje redno zborovanje 11. dne novembra t. l. v navadnih prostorih v Celju. Udeležba je bila pičla, ker je mnogo tovarišev bilo pri jesenskih usposobljenostnih izpitih, nekaj pa jih je opravičilo svojo odsotnost. Društvu sta na novo pristopili gđ. Ana Suhač in gđ. Franja Pospeh, obe iz Griž.

V svojem otvoritvenem nagovoru pozdravi tovariš predsednik na novo pristopili članici in navzoče tovariše, opozarjajoč jih, da je ustanovitev novega učiteljskega društva v bratskem okraju bila povod, da se je šele na ta dan sklicalo zborovanje. Želi, da bi še po daljšem odmoru začelo v novi društveni sezoni krepko prenovljeno življenje, v čigar dosego naj zastavi vsak svoje moči.

Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika z dne 29. aprila t. l. so se razpravljale društvene zadeve. Predsednik opozarja, da smo izgubili vrlega tovariša g. Ludovika Černeja, ki je dodeljen c. kr. vadnici na učiteljsko v Mariboru. Kakor mu je žal, da ga ni v naši sredi, tako zopet veseli predsednika in društvenike, da je prišel eden tovarišev na tako mesto, ki mu naj bo stalno in ki ga zasluži kot izvrsten metodik, kot odličan

mladinski in pedagoški pisatelj popolnoma. Dalje naznanja, da je o priliki odhodnice nadzornika g. Schmoranzerja v naše društvo zopet vstopil c. kr. nadzornik gospod Josip Šupanek in tudi gđ. Beti Šupanek iz Teharij. — Omeni dalje organizacijo učiteljske ročnih del, ki imajo svoj v deželni oskrbi se nahajajoč pokojninski zaklad. Kako modro pa skrb deželni očetje za svoje ljudi, ki delajo za izobrazbo mladine, se vidi iz tega, da one učiteljice roč. del, ki so ob enem soproge učiteljev — in teh je 130 — niso deležne pokojnine. S svojo „mastno“ plačo si bodo gotovo prištedile toliko, da bodo na stare dni lahko pogrešale svoj v pokojninski zaklad pošteno vplačani denar in ne bodo reflektirale na plačo svojih soprogov. Da to nikakor ni prav, je vsakemu količkar treznemu človeku jasno; zato moramo v prilog tem učiteljicam vzdigniti svoj glas, da se odpomore temu nedostatku. Naše društvo opozori štaj. Lehrerbund, da tozadevno stori potrebne korake, kar naj blagovolijo storiti tudi druga društva.

Naglašja dalje, da se je pred tedni ustanovilo samostojno učiteljsko društvo za laški okraj. Da se je to društvo ustanovilo, je bil res skrajni čas, če pomislimo, da je v okraju nad 60 učiteljskih oseb in da jih ima le ena občina že do 38. Od vseh teh oseb je bilo samo 8 organiziranih, a drugi so bili brez organizacije. Zato se tudi ni čuditi, če so se slišala mnjenja, da bo nastala velika nevolja pri našem predsedniku, oziroma društvu zaradi snovitve nove učiteljske organizacije. Da se je ustvarila nova organizacija v bratskem okraju, si je pridobil največ zaslug c. kr. nadzornik g. Vodušek. Okraj si mora pač čestitati, da ima tako vrlega, za učiteljstvo vnetega in učiteljsko organizacijo pospešujočega nadzornika. Naše društvo pa se veseli nove posestrime ter izraža veselje, da so se tovariši bratskega okraja združili v organizacijo in postali obenem člen mogočne skupnosti slovenskega učiteljstva — „Zaveze“ ki je nasprotnikom šole najhujši trn v peti. Naj se novo bratsko društvo razvije krepko, naj cvete bujno in naj se razraste močno! —

Sklenilo se je, pri obnem zboru govoriti o tem, ali se naj prenaredi naslov našemu društvu, pri katerem so bili in so še tovariši iz laškega okraja, a imajo zdaj novo društvo, ali pa ostani naslov, kakršen je zdaj. — Da se bo domovinoslovski pouk z večjo vnemo poučeval in da bodo učiteljem pri roki pripomočki za tak pouk, predlaga tovariš g. Exl, naj se vsako šolsko vodstvo naroči na „Planinski Vestnik“.

Pri ustanovitvi društva za laški okraj na Zidanem mostu se je govorilo tudi o tem, da se bo vedno upoštevalo, kdaj ima sosednje bratsko društvo zborovanje, zato se ne bo vršilo zborovanje v laškem okraju, kadar bo zborovalo naše društvo. Prihodnje zborovanje bo 8. dne decembra.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je nameravalo zborovati dne 8. decembra t. l. Zaradi ustanovnega zbora „Narodne stranke za Štajersko“, ki se vrši ravno tega dne v Celju, imenovano zborovanje izostane. To p. n. članom, vljudno v znanje. Načelnstvo.

Šaleško učiteljsko društvo ima v nedeljo, dne 9. decembra ob 1/2 3 uri popoldne v Velenju zborovanje, ki je obenem občni zbor. Vpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Eventualno predavanje. 4. Letno poročilo: a) predsednika; b) tajnika; c) blagajnika. 5. Volitev novega odbora. 6. Nasveti in predlogi. K polnoštevilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Politiški pregled.

* **Volilna reforma.** Veliki boj za volilno reformo se je zaključil dne 1. t. m. Zbornica je v drugem in tretjem branju sprejela celo volilno reformo s 194 glasovi proti 63 glasom.

* **Trozveza.** „Hannov. Courier“ prijavlja poročilo, ki pravi, da bo trajala trozveza do 1. 1914.

* **Za odpravo smrtnih kazni na Francoskem.** Komisija za reformo pravosodja se je izrekla za odpravo smrtnih kazni.

* **Naslednik škofa Stablewskega.** Iz Draždan poročajo, da ima največ upanja, da postane nadškof v Poznanju, saški princ Maks, ki je sedaj profesor katoliškega vseučilišča v Freiburgu. Princ Maks je kandidat nemškega cesarja.

* **Položaj na Poljskem.** Iz Berlina poročajo: Narodno-politična tajna organizacija, ki so jo osnovali v poznanjski po-

krajini, je zbudila veliko pozornost. Ni dvomiti, da podpirajo to veleizdajsko gibanje avstrijski Poljaki. V tem gibanju vidijo znamenje predstoječe vstaje. Zato govorita šolski štrajk in govori na propovednicah. — Interpelacijam, ki sta jih stavila centrum in poljski klub v državnem zboru zaradi jezikovnega vprašanja v poljskih pokrajinah, ne bo vlada za sedaj odgovorila, dokler ne zbere dovoljnega gradiva. — Sedaj štrajka že nad 100 tisoč poljskih šolarčkov. To je vladi neprijetno, ker so se že vsi ljudje, ki imajo še trohico človeške dostojnosti v sebi, obrnili proti vladnim naredbam. Posebno socialni demokrati ostro obsojajo vladno brutalnost v tem vprašanju ter se potezajo za teptane pravice poljskega naroda. Nemški šovinisti so pa še vedno v večini ter v svojih glasilih ščunjejo s še večjim nasilstvom proti poljskim „revolucionarjem in puntarjem“.

* **Dijete francoskih poslancev.** Francoska zbornica poslancev je sprejela zakon, po katerem se zvišujejo dijete poslancev od letnih 9000 frankov na 15.000 frankov.

* **Rusija.** Iz Petrograda javljajo, da je bil dne 25. pret. m. priobčen zakon velikanske važnosti. S tem zakonom se odpravlja (s prvim prihodnjim januarjem) obvezno stalno bivanje kmetov v vaseh, katerim pripadajo. O tej reformi razpravlja vse novinstvo, zakaj posledice so danes nepreračunljive toliko za kmete same, kolikor za ves narod. Odslej bodo mogli kmetje postajati lastniki zemljišča in namesto lastnine zadrug stopi osebna lastnina. Kmetje bodo odslej deležni vseh pravic kakor drugi podaniki carjevi. Ta odredba je ena najvažnejših, ki jih je izdala ruska vlada po dekretu Aleksandra II., ki je pred 25 leti proglasil „Osvoboditev sužnjev grude“.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ v Ljubljani so darovali: Častita g. Uršula Kržič, posestnica v Borovnici, namesto venca na krsto umrlega g. Frana Borštnika, nadučitelja na Dobravi, 10 K; učiteljski prijatelj in dobrotnik s Štajerskega po g. nadučitelju J. Lasbacherju iz Ruš, 25 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt za l. 1906 so plačali: tovariši Belè Ivan, učitelj; Čadež Anton, katehet; Furlan Jakob, učitelj; Galè Franc, učitelj; Jelenc Luka, učitelj; Pavčič Josip, učitelj; Pretnar Jakob, učitelj; Sadar Vendelin, učitelj; Wider Karel, učitelj in Dimnik Jakob, nadučitelj, vsi na I. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani; tovariša Andrej Šest. nadučitelj in I. Harmel, učitelj v Cerknici. Za leto 1907 so pa plačali letnino: tov. Karel Trost, nadučitelj; tov. Iv. Gantar, učitelj; tov. Iva Premelč, učiteljica; tov. Fr. Zagorec in tov. Eg. Gregorič, vsi v Št. Jerneju na Dolenjskem. Bog plati!

Odbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ v Ljubljani je oddal „Cesarja Franca Jožefa I. jubilejsko ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem“ učiteljski siroti Mariji Ani Osana s Svibnega; šest let je uživala to ustanovo njena sestra Bogumila.

O regulaciji plač kranjskemu učiteljstvu bo poročal pri obnem zboru „Slovenskega deželnega učiteljskega društva“, dne 27. t. m., tov. Fran Gärtner iz Ljubljane.

Tri učiteljska zborovanja bodo dne 27. decembra v Ljubljani; dopoldne zborujeta v „Narodnem domu“ „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“ in „Slovensko deželno učiteljsko društvo“, popoldne pa v „Mestnem domu“ „Slovenska Šolska Matica“.

Ošpice so se začele širiti med mladino I. mestne deške ljudske šole; v enem razredu manjka že polovico učencev.

Roditeljski večeri I. mestne šole se zaradi razširjanja ošpic med šolsko mladino odlože za toliko časa, da poneha epidemija.

„Učiteljski Tovariš“ mora biti na razpolago v vseh gostilnah in kavarnah v mestu in po deželi, kamor zahaja učiteljstvo. Zadnji čas se je naročil na „Učit. Tov.“ g. Maks Domicelj, gostilničar in trgovec na Rakeku. Učiteljstvu priporočamo njegovo gostilno in prodajalno.

„Zvonček“, najlepši slovenski mladinski list, prihaja po novem letu v vsako slovensko družino. Tovariši in tovarišice,

skrbite za to! Vsaka šola bi morala biti pa naročena na „Popotnik“.

„Učiteljska tiskarna“ izvršuje najraznovrstnejše eno- in večbarvne tiskovine in sprejema v tisk tudi najobsežnejša dela.

Osebna vest. Suplent Srečko Zalokar v Škocjanu je v enaki lastnosti premeščen v Telče pri Tržišču na Dolenjskem.

Smrtna kosa kosi z velikim redom po našem stanu. Hud udarec je za učiteljsko rodovino, ako ji ugrabi bela žena glavo — očeta. Da zmanjšamo bednim sirotam žalost in pomankanje, smo si ustanovili „Jubilejsko samopomoč“. Znan nam je slučaj, ko je bilo ob očetovi smrti v rodovini le 6 h imetja. Bolezen je vse pobrala. Kaj bi počeli ti od bede stiskani ljudje, ko bi ne bil oče član „Jubilejske samopomoči“! Tako jim je pa ta v največji sili in potrebi priskočila na pomoč. Toda žal, da ima „Jubilejska samopomoč“ še vse premalo članov. Za tovariša, za brata, ima vendar vsak 2 K, čeprav en dan ali dva dneva nič ne je, da le reši stanovsko zavednost in dolžnost ter pomaga otirati solze bridkosti. Sicer pa tudi vsak s tem skrbi za svojce, saj ne vemo ni ure ni dneva. Tudi pošni uradniki imajo tako društvo, ki se imenuje Wohlfartsverein „Vorsicht“ in Bärtingen. Za zadnji slučaj smrti je to društvo izplačalo 1955 K. Če se ne motimo, bi naša „Jubilejska samopomoč“ ne zmogla še 500 K. Poskrbimo, da bo v tem pogledu bolje, zato pristopajmo k temu prekornemu društvu!

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani se ponovno obrača do vseh zavednih Slovencev s prošnjo, naj rabijo v obilnejši meri družbin narodni kolek. Zgled naj bodo Čehi! Najrevnejšega izmed njih bi bilo sram, ako bi ne rabil pri svojih poštnih pošiljках narodnega kolka. V prihodnje začne vodstvo objavljati perijodično, koliko je v posameznih mesecih razprodalo narodnih kolkov. Vodstvo pozivlja tudi zavedne trgovce, da če že ne zmore vsakdo kolkovanja svojih trgovskih dopisov in računov, naj prevzame vsaj v razprodajo narodni kolek. Ako se za naročene kolke vpošlje denar takoj, navrže vodstvo 50 kolkov na tisoč plačanih. Narodni kolek se naroča z naslovom: „Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“.

Učiteljska tiskarna ima v zalogi sledeče poštno, brzojavno in železniško tiskovine za šolsko uporabo, ki se rabijo pri pouku v obrtnem spisju na obrtnih nadaljevalnih šolah: Poštna nakaznica, Inozemska nakaznica, Poštna spremnica, Inozemska poštna spremnica, Povzetna poštna nakaznica, Ček, Dopisnica, Zalepka, Menica, Račun trgovski, Vplačilnica za plačila c. kr. davčnim uradom, Brzjavka, Cenik, Carinske deklaracije, Carinske deklaracije za statistične namene, Poštni nalog, Clearing, Zavitki za denarna pisma, Kuverte za pisma. Te tiskovine priporoča cenjenim vodstvom obrtnih nadaljevalnih šol v nakup.

Šolske vesti na Koroškem. Nadučiteljem za Žihpolje je imenovan Tomaž Grabner, dosedaj šolski vodja ravnotam. Premješeni so: Jurij Auernig od Sv. Lovrenca v Trdnjovas; Antonija Kulnik iz Blat v Guštanj; Hermina Reisner iz Trdnjevsi v Kaplo v Rožu; Karl Uchann iz Kaple v Rožu v Št. Peter nad Celovcem, Roza Kilzer iz Misič na Dholico. Službi sta se odpovedali podučiteljici Berta Groltsch v Grabštajnu in Pavlina Mayer na Dholici.

Obrtna knjižnica. Zavod za pospeševanje obrti je otvoril s 1. decembrom t. l. obrtno knjižnico v Gorici. Odprta je ob delavnikih od 9. do opoldne ter od 5—7 zvečer; ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. ure.

Laško ljudsko knjižnico so otvorili Podturnom v Gorici. Knjižnico je preskrbela „Unione dei Giovani Friulani“.

Gosp. Ivan Lapajne, šolski vodja v p. in posojilniški ravnatelj ter zadružni revizor v Krškem, nam je poslal ta-le oglas: Leta 1895 sem bil izdal svoj „Navod o osnovanju in poslovanju slovenskih posojilnic“, knjigo, ki se je tiskala v 800 iztisih. Če tudi je bilo takrat še le kakih 100 posojilnic, vendar so bile te vzele 300—400 iztisov, in ostalih 400 iztisov sem bil že v 6 letih razpečal, ker se je bilo vsako leto veliko novih posojilnic ustanovilo in ker sem bil kakih 80—100 iztisov brezplačno razposlal v take kraje, kjer je bila potreba ustanovitve nove posojilnice. Dandanes je že kakih 300 slovenskih posojilnic in se snujejo še vedno nove. Stari, posebno pa novi zavodi pa potrebujejo še vedno dobrega navodila za svoje poslovanje; kajti stare posojilnice se izročajo večkrat v oskrbovanje novim odbor-

nikom; pri novih posojilnicah je pa itak vsem udom načelstva in nadzorstva vse novo, vse neznano. Zato je vsem treba dobrega, praktičnega navodila. Radi tega sem se odločil, da izdam omenjeno svoje navodilo pod naslovom „Slovenski posojilničar“ v drugem, popravljenem, prenarajanem in pomnoženem natisu. Iz prvega natisa bom večinoma izpustil, kako se posojilnice snujejo; oziral se bom namreč največ na to, kako naj že obstoječe posojilnice poslujejo. Pri tem navodilu bodem omenil vse to, kar je obveljalo v teku 10—12 let vsled izkušnje, vsled sodnijske razsodne prakse in vsled administrativnih razsodb drugih gosposk. Knjiga bode manj teoretična, marveč bolj praktična. Prinesla bode sicer najvažnejše zakone (zadružni zakon od 9. aprila 1873, tokazvani Raiffeisenski zakon od 1. junija 1889, revizijski zakon od 10. junija 1903), toda največ bode v njej praktičnih navodil, n. pr. o knjigovodstvu, o perijodičnih opravilih posojilnic, o registrovanju novih udov načelstva in sprememb pravil, o vodstvu praktičnega dospetnika (Skadenza, Verfallsbuch), o sestavi letnih računskih sklepov itd. „Slovenski posojilničar“ bode imel tudi predelnice za računanje obresti in anituet (amortizacijske tabele). Oblika knjige bode prav pripravna in papir trpežen. Cena trdo in elegantno vezanemu iztisu bode 3 K, mehko vezanemu 2 K 40 v, nevezanemu 2 K. Pri pošiljanju naročnine naj se blagovoli povedati, koliko in kakošnih iztisov se želi.

Laže! „Domoljub“ je nesramno napadel tiste učitelje, ki so se udeležili shoda narodno-napredne stranke v Ljubljani. Napadel je tudi nadučitelja Lavtižarja, ki pa ni bil na shodu. A to katoliških poštenjakov nič ne ženira!

Konferenca srednjeevropskih gospodarskih društev je bila otvorjena 19. novembra na Dunaju.

Pomorska razstava v Bordeauxu. Prihodnjo pomlad otvorijo v Bordeauxu mednarodno razstavo produktov pomorske industrije in trgovine.

London šteje sedaj 7.100.000 prebivalcev, za pol milijona več nego leta 1901. London ima torej toliko prebivalcev kakor Češka.

Razgled po šolskem svetu.

— **Istrska družba sv. Cirila in Metoda** je odprla nujno potrebno šolo v Ripendi.

— **Odlikovana hrvaška učiteljica.** Cesar je podelil Mariji Jambrišakovi, ravnateljici višje dekliške šole, sedaj prideleni ženskemu liceju v Zagrebu, za uspešno delovanje na polju javnega dobrotništva zlati križec za zasluge. Jambrišakova je odlična hrvaška učiteljica in pisateljica.

— **Izpitni na italijanskih vseučiliščih v Italiji.** Naučni minister Marchet je izjavil, da vlada uredi vprašanje o pripoznanju izpitov avstrijskih italijanskih dijakov na vseučiliščih v italijanskem kraljestvu po izvedbi volilne reforme.

— **Bolgarski jezik na vseučilišču v Lipskem.** Početkom tega šolskega leta je začel prof. Waygand na lipskem vseučilišču predavati o bolgarskem jeziku. Predavanja se udeležuje 16 slušateljev.

— **Okrajni šolski nadzorniki** na Češkem — češki in nemški — so imeli dne 21. oktobra t. l. zaupen in tajen shod v Mladi Boleslavi, kjer so sklepali o društvu c. kr. okraj. šolskih nadzornikov. — Glavni razgovor se je vršil o vprašanjih definitivnosti in preoblic pisarniških poslov.

— **Javne ljudske šole v Levovu.** Letos je bilo vpisano v javne ljudske šole levovske 7980 dečkov in 9454 deklic. Šol je 39 s 161 deškimi in 193 dekliškimi razredi.

— **Zavidanja vredno učiteljstvo.** Ruska imponuje vsestransko s svojim napredkom. V baltičkih provincijah vladajo grozovite razmere. Pred kratkim so bili ustreljeni blizu vasiče Kovno učitelj in dva šolarja, ker niso mogli povedati, kje se zbirajo lesni bratje (neka sekta). — Po statistiki baltičkih listov je bilo v okraju Livonskem do sedaj vstreljenih 23 učiteljev in 5 obešenih, pretepenih od kazakov je bilo 72 učiteljev, in sicer vpričo vseh vaščanov in šolske dece, 14 učiteljev so poslali v Sibirijo, a 120 jih je ušlo krvavemu pretepanju. 16 šol je bilo

zažganih, in 50% vseh šol je brez učnih oseb. Bog je visoko, a car je daleko!

— **Vladna podpora učiteljstvu.** Vlada je darovala učiteljstvu 1000 kron za izdavanje pedagoških časopisov. In za mednarodni protialkoholni kongres, ki se vrši l. 1907., je votirala kredit 15.000 K. Seveda ni ta vlada avstrijska, temveč — švedska.

Vseškofovski pastirski list proti razporoki in svobodni prosti šoli se je bral z vseh avstrijskih prižnic v nedeljo dne 2. decembra t. l. Politika na debelo v cerkvi! Prilичno se vrnem h temu „listu“.

Proti definitivnosti c. kr. okraj. šol. nadzornikov se je izrekel soglasno shod srednješolskih avstrijskih profesorjev, ki je zboroval v Pragi v dneh 18. in 19. novembra t. l.

Mala pomota. Dragi g. učitelj! Oprostite mojo hčerko, ker je bolna, za nekaj dni. S prijaznim pozdravom se klanjam udana — Ana Š.

Listnica uredništva.

Nadaljevanje in konec „Spominov na Belgrad“ priobčimo prihodnjič, ker imamo danes premalo prostora.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 2835.

Kranjsko.

Na deški meščanski šoli v Krškem se razpisuje s tem učno mesto iz jezikovne zgodovinske strokovne skupine (nemški in slovenski jezik, zemljepis in zgodovina) v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 13. decembra 1906.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državnnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 30. novembra 1906.

Št. 2969.

Na petrazredni ljudski šoli v Postojni se razpisuje s tem eno mesto učitelja v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 27. decembra 1906.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državnnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 26. novembra 1906.

Št. 3003.

Na štirirazredni ljudski šoli v Trnovem se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se predlagajo semkaj predpisanim potom do 2. januarja 1907.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državnnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 1. decembra 1906.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Ali ste že poravnali naročnino za

?

leto 1906?

?